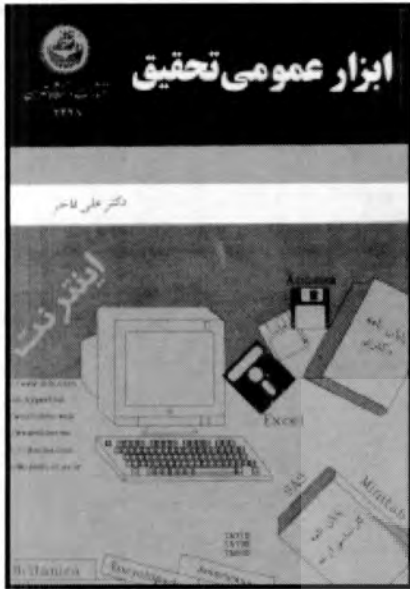

ابزار عمومی تحقیق

○ دکتر مسعود ناجی

- نام کتاب: ابزار عمومی تحقیق
- مؤلف: دکتر علی فاخر
- ناشر: انتشارات دانشگاه تهران
- چاپ اول، ۲۰۰۰ نسخه، ۱۳۷۸.

فصل اول

۱- کلیات تحقیق

این فصل دارای هفت قسمت است که با شماره‌های ترتیبی ۱-۱ تا ۱-۷ دسته‌بندی شده‌اند. مؤلف در این فصل به تشریح کلیاتی از تحقیق شامل خصوصیات، اهداف و انواع تحقیق در علوم مختلف و مرحله‌های تحقیق می‌پردازد. پس از آن نحوه نوشتن و ارائه یک پیشنهاد تحقیق مد نظر قرار می‌گیرد.

پس از مقدمه فصل (۱-۱) درباره خصوصیات تحقیق (۱-۲)، مؤلف چنین می‌نویسد:

«اگر چه، مراحل انجام تحقیق دائم در معرض تغییر و اصلاح قرار دارد اما یک تحقیق دارای اصولی مشخص و مستحکم است. تحقیق یک امر نظام یافته، منطقی، ساده‌کننده، قابل بازسازی بوده و خلاق سوالات جدید است.» در ادامه، تک‌تک این اصول توضیح داده شده است و اصلی‌ترین اهداف اجرای یک تحقیق (در قسمت ۱-۳) برشمرده شده‌اند: شرح پدیده‌های طبیعی یا ساخت بشر، پیش‌بینی آینده پدیده‌ها، یافتن راه‌حلهای بهبود آنها و بالاخره تفسیر یک یا چند پدیده که هدف نهایی هر تحقیق است. در قسمت دیگر (۱-۴) انواع تحقیق از نظر نوع و روش، دسته‌بندی و تعریف شده‌اند. برای هر گونه تحقیقی چهار مرحله در نظر گرفته شده است که به ترتیب شامل: طرح سؤال یا فرضیه، انتخاب روش، آزمون فرضیه و تهیه گزارش است که هر کدام از آنها را توضیح داده است.

پس از مراحل تحقیق، قسمت بعدی (۱-۶) توضیح یازده عنوان از

چگونه اطلاعات مورد علاقه خود را پیدا کنیم؟

مقدمه ۱

تحقیق، جوهره وجودی هر شخص کنجکاو است و از عشق بی پایان انسان به دانستن نشأت می‌گیرد. بنابراین می‌توان گفت که تحقیق نه تنها برای ارشای غریزه کنجکاوی لازم و ضروری است، بلکه در سریع شدن حرکت انسان به سوی کمال نیز نقشی بدون جایگزین ایفا می‌کند. از نظر نگارنده هر تحقیق عشق به دانستن و تکامل را در شخص شعله‌ورتر می‌کند و هیچ چیز دیگری نمی‌تواند جای آن را بگیرد. به کمک نگارش طبقه‌بندی شده تحقیق می‌توان این تکامل و دانش را به دیگران انتقال داد. دامنه تحقیق و فعالیت‌های پژوهشی به اندازه‌ای گسترده است که قبل از پرداختن به اهمیت تحقیق لازم است اشاره‌ای کلی به ابزارهای آن داشته باشیم. در واقع، موضوعهای پژوهشی تعیین‌کننده روش‌های تحقیق و محدودکننده ابزارهای پژوهشی است. اما تمام پژوهشها در زمینه علوم محض، اقتصاد، جامعه‌شناسی، روانشناسی، فرهنگی و هنری و حتی دریافتهای روحی و درونی انسان، نیاز به کسب اطلاعات یا ابزارهایی دارد.

بافت پژوهشی در حیطه تبادلات فرهنگی و اجتماعی و ارائه دیدگاههای هنری با ساختار تحقیق در علوم روحی و معنوی و با بافت تحقیقات علمی و دانشگاهی مرسوم بسیار متفاوت است؛ اما همه این پژوهشها برای کسب اطلاعات، به ابزارهایی نیاز دارند که مؤلف در این کتاب به صورت کلی و عمومی به آنها اشاره کرده است. ادامه روند رو به رشد تمام معارف و علوم، منوط به اجرای فعالیتهای تحقیقی است و یکی از وجوه تفاوت مراکز علمی کشورهای پیشرفته با کشورهای در حال توسعه و جهان سوم در حجم فعالیتهای پژوهشی است؛ بطوریکه میزان سرمایه‌گذاری‌های مالی و انسانی یک کشور در زمینه تحقیقات را می‌توان شاخص مهم پیشرفت علمی و رشد اقتصادی و تعالی فرهنگی آن کشور دانست. مؤلف در پیشگفتار هدفش را چنین بیان کرده است:

«اغلب دانشجویان رشته‌های علوم پایه، مهندسی و پزشکی معمولاً هیچ درسی را تحت عنوان روش تحقیق، طی نمی‌کنند. این دانشجویان وقتی که در پایان دوره کارشناسی یا کارشناسی ارشد یا اولین پروژه تحقیقی خود، درگیر می‌شوند آشنایی قبلی چندانی با اصول، روش‌ها و ابزار عمومی تحقیق ندارند. البته در سطح دکترا بعضاً دروس‌های روش پژوهش... عرضه می‌شود که می‌تواند بسیار مفید باشد. هدف این کتاب آن است که اصول کلی تحقیق را به صورت خلاصه و کاربردی، برای این دسته از دانشجویان ارائه نماید و سپس به تشریح ابزار عمومی تحقیق، بپردازد.»

و نیز درباره محدودده مطالب کتاب در جای دیگری از پیشگفتار چنین توضیح می‌دهد: «روش‌های تحقیق در این کتاب، تشریح نشده است بلکه فقط ابزار مورد نیاز تحقیق، صرف‌نظر از روش آن بیان شده است. در بیان ابزار تحقیق نیز آنچه که فقط در برخی از رشته‌های خاص کاربرد دارد، اشاره نشده است، بلکه این کتاب عمدتاً به تشریح ابزار عمومی تحقیق می‌پردازد که در اغلب رشته‌ها مشترک هستند.» کتاب دارای پنج فصل و چهار پیوست است.

عناوینی است که برای نوشتن پیشنهاد یک تحقیق به کار می‌رود در واقع گزیده‌ای است از (فصل پنجم) قسمت آخر (۱-۷) نیز به خلاصه و نتیجه‌گیری از این فصل اختصاص دارد.

فصل دوم

۲. یافتن اطلاعات

مطالب این فصل در شش قسمت تنظیم شده که در ابتدا به تشریح اهداف و نحوه دسترسی به اطلاعات گذشتگان می‌پردازد و در آخر فصل پیشنهادهایی درخصوص روزآمد نگاه داشتن اطلاعات محقق ارائه می‌دهد. بجز مقدمه و خلاصه سایر قسمت‌ها عبارتند از: اهداف مرور تحقیقات گذشته، یافتن منابع اطلاعاتی خواندن و سازماندهی مطالب، روز آمدن بودن.

فصل سوم

نرم افزارهای عمومی در تحقیق

در مقدمه این فصل چنین می‌خوانیم: «این فصل به تشریح نرم افزارهای عمومی که اغلب محققان استفاده می‌کنند می‌پردازد و ضمن تشریح کارایی هر دسته مثالهایی (دو یا چند مثال) ذکر می‌گردد...» این فصل چنان تنظیم شده است که برای افراد غیرمحقق نیز مفید باشد.

پنج قسمت بعدی این فصل، به ترتیب به توضیح نرم افزارهای زیر می‌پردازد:

۱. متن نگار مثل Word و Zarnegar
۲. نرم افزارهای ترسیم
۳. نرم افزارهای آمار
۴. نرم افزارهای بانک داده
۵. نرم افزارهای صفحه گسترده

خلاصه و نتیجه‌گیری: در این قسمت مهمترین و متداولترین نرم افزارها در جدولی خلاصه شده‌اند که بعضی نرم افزارهایی که در چند قسمت توضیح داده شده است. در این جدول نیز چند منظوره ذکر گردیده‌اند، همانند نرم افزار صفحه گسترده Lotus ۱۲۳ که برای ترسیم نمودار هم به کار می‌رود یا نرم افزار صفحه گسترده Excel که علاوه بر ترسیم نمودار در کارهای آماری هم کاربرد دارد.

فصل چهارم

استفاده از شبکه جهانی ارتباطات جهانی

این فصل به دلیل اهمیت و گستردگی موضوع آن حدود ۱/۳ از کتاب را تشکیل می‌دهد و شامل ۱۲ قسمت است که به بجز مقدمه و خلاصه فصل، بقیه قسمت‌های این فصل عبارت است: سطوح اتصال اینترنت، پست الکترونیکی یا E-mail، فهرست پستی، استفاده از usenet، ورود به رایانه Telnet، انتقال فایل با FTP، Gopher، W.W.W، گفتگوی مستقیم (Talk)، رعایت نکات انسانی.

فصل پنجم

نوشتن پایان نامه

در مقدمه این فصل، ابتدا یک ساختار پنج فصلی برای پایان نامه پیشنهاد شده و سپس تغییرات احتمالی در آن توجیه شده است. در

قسمت دوم هر یک از پنج فصل پیشنهاد شده و قسمت‌های مختلف آن به تفصیل، شرح داده شده است. این پنج فصل عبارت است از: مقدمه (شامل هشت قسمت)، مروری بر تحقیقات گذشته، روش تحقیق، تحلیل داده‌ها و اطلاعات به دست آمده و نتیجه‌گیری و کاربرد (یا پیشنهادها). در انتهای قسمت «۵-۲» مرجع‌نویسی هشت نوع ماءخذ با یک روش غیر مرسوم به همراه مثالهایی از فارسی و لاتین آورده شده است.

هشت نوع ماءخذ عبارت است از: کتاب (ترجمه یا تألیف)، مقاله چاپ شده در یک مجله، فصلی از یک کتاب که به صورت گردآوری است، پایان‌نامه، گزارش تحقیقی، برنامه رایانه‌ای، ارتباطات فردی (نامه یا گفتگو) و مقاله در سمینار.

پیوست‌ها

قبل از شروع پیوستها منابع کل فصلهای کتاب آورده شده است. در پیوست الف، فهرست خلاصه شده نظام رده‌بندی کتابخانه کنگره (hc) که همه دانشها و معارف بشری را به ۲۱ رده تقسیم کرده ذکر گردیده است.

در پیوست ب، مؤلف سه نوع فرم برای گردآوری مشخصات منابع (مثل پایان‌نامه، مقاله، کتاب و گزارش و...) آورده است.

پیوست ج، نیز به توصیه‌هایی درخصوص نحوه نگارش چکیده منابع مختلف پرداخته است.

پیوست د، توصیه‌های ارزنده‌ای برای تهیه یک مقاله علمی و زمان و مکان انتشار آن است که منابع استفاده شده برای این پیوست در انتهای آن ذکر شده است.

پیوست ه، توصیه‌ها و نکاتی بسیار مهم برای ارائه مطلب و سخنرانی علمی است. منابع مورد استفاده این پیوست نیز در انتهای آن ذکر شده است.

زمان انتشار اکثر منابع استفاده شده بین سالهای ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۵ است و بعضی منابع نیز مربوط به دهه هشتاد و اوایل دهه نود میلادی است. این موضوع یکی از دلایل قدیمی بودن بعضی مطالب کتاب، بخصوص در فصل چهارم است. البته این مشکل برای هر نوع کتابی، به خصوص کتابهای کامپیوتر، دیر یا زود رخ می‌دهد و امری طبیعی است. بنابراین، شاید بعضی از ایرادهای ذیل مربوط به این موضوع باشد که خوانندگان می‌بایست به این امر توجه داشته باشند.

یکی از ایرادهای کتاب این است که مؤلف برای بعضی مطالب اساسی در فصل چهارم تعریف و توضیحی نیاورده است. برای مثال، در قسمت «۴-۳: پست الکترونیک» اجزا و سطرهای یک نامه الکترونیک توضیح داده نشده است؛ اما در قسمت «۴-۱۱: رعایت نکات انسانی» نوشته شده است که حتماً خطوط «To» و «CC» را قبل از ارسال پیام بخوانید.

در اینجا اجزای یک نامه الکترونیک معرفی می‌گردد تا این موضوع روشن شود:

یک نامه الکترونیک با یک خط «From» آغاز می‌شود که آدرس فرستنده نامه را دربر می‌گیرد. سطر بعدی، «Subject» است که موضوع نامه در جلوی آن نوشته می‌شود. سطر سوم (TO) آدرس گیرنده و سطر چهارم (Date Send) تاریخ و زمان نوشتن نامه است. اگر بخواهیم نامه، همزمان به آدرس افراد مختلفی ارسال شود آدرس همه این افراد را باید در سطر (To) ذکر کنیم. ولی چنانچه

می‌توان گفت که تحقیق نه تنها برای ارضای غریزه کنجکاوی لازم و ضروری است، بلکه در سریع شدن حرکت انسان به سوی کمال نیز نقشی بدون جایگزین ایفا می‌کند

موضوعهای پژوهشی تعیین‌کننده روشهای تحقیق

و محدودکننده ابزارهای پژوهشی است. اما تمام پژوهشها در زمینه علوم محض، اقتصاد، جامعه‌شناسی، روانشناسی، فرهنگی و هنری و حتی دریافتهای روحی و درونی انسان نیاز به کسب اطلاعات یا ابزارهایی دارد

تحقیق یک امر نظام‌یافته، منطقی، ساده‌کننده، قابل بازسازی بوده و خلاق سوالات جدید است

بخواهیم پس از ارسال برای نفر اول، نامه به رؤیت کاربران دیگری نیز برسد سطرهای به نام «CC» برای این منظور پیش‌بینی شده است. [۳]

در برنامه‌های پستی مختلف محل سطور To و From و... و... جابه‌جا می‌شود. ولی مهمترین سطور همین‌هاست که از کتاب اینترنت پزشکی گفته شد.

اشکال دیگر کتاب این است که برای بعضی نکات، توضیحی ناقص آورده شده است. برای مثال، در صفحه ۶۲ آورده شده است: «در اینجا ذکر یک نکته تکمیلی، بسیار ضرورت دارد، کلمه فهرست یا List و کلمه Listserv در واقع کلمات یا برنامه‌هایی هستند که عمدتاً در آمریکا و کانادا، رواج دارند.»

در صورتی که توضیح کامل چنین است: Listserv یکی از برنامه‌های خدمات پستی است که در این صورت اسم خاص است. اما در آمریکا و کانادا به تمام برنامه‌های پست الکترونیک (مثل Listserv، Majordomo Listproc که در آمریکای شمالی رواج دارند) نیز اطلاق می‌شود که در این صورت اسم عام است. کلمه List نیز علاوه بر اشاره به یک لیست پستی خاص به تمام لیست‌های پستی نیز گفته می‌شود. معادل اسم عام Listserv، Mail Servers است که در اروپا به تمام برنامه‌ها (به‌خصوص Mailbase و Mailserv که در اروپا بیشتر رایج‌اند) گفته می‌شود و معادل اسم عام List یا Listname، Mailing Lists است که در اروپا به همه لیست‌های پستی اطلاق می‌شود. در واقع، مطالب بالا را می‌توان چنین خلاصه کرد:

آمریکایی‌ها برای تمام برنامه‌های پستی و لیست‌های پستی به ترتیب از دو کلمه Listserv و List استفاده می‌کنند و انگلیسی‌ها برای تمام برنامه‌های پستی و لیست‌های پستی از دو کلمه Servers و Mail Mailing Lists.

مؤلف گرامی در فصل چهارم درباره پست الکترونیک که همانند مرورگرها مهمترین جزء اینترنت است نکات کاربردی زیادی را جمع‌آوری و ذکر کرده است. اما همانطور که در مطالب فوق ذکر شد تلخیص این نکات بر ایهام موضوع افزوده و ترتیب آنها گیج‌کننده است. برای مثال، در «۳-۴» پنج برنامه مختلف خدمات پستی Listserv، Listproc، Majordomo، Mailbase و Mailserv معرفی شده‌اند. اما در «۳-۴»، ابتدای مبحث پست الکترونیک از برنامه‌های Pine یا elm و Mailbook اسم برده شده است که از نظر نگارنده، مطالب عنوان «۳-۴» و نکته تکمیلی صفحه ۶۲ که در فوق توضیح کامل آن ذکر گردید می‌بایست در ابتدای مبحث پست الکترونیک تعریف و توضیح داده می‌شد تا خواننده، مباحث «۳-۴»، «۱-۴» و «۲-۴» را به طور کامل درک کند.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود برای فهم مطالب فصل چهارم توضیحات روشنگرانه زیادی لازم است که در این مقاله محدود نمی‌توان تمام این توضیحات را جای داد. برای مثال، اگر بخواهیم سطوح اتصال اینترنت را به طور ساده و خلاصه که هر خواننده با خواندن آن به سرعت انواع ارتباط‌های مشترکین^۲ به مراکز اطلاع‌رسانی^۱ و انواع اتصال‌های این مراکز با اینترنت^۳ را متوجه شود توضیح دهیم، ۱۰ صفحه لازم است. اما دکتر فاخر این توضیحات را در دو صفحه انجام داده و چنان مطلب را در سه سطح خلاصه و فشرده کرده که هر خواننده‌ای اگر بخواهد حداقل کنجکاو را در فهم آنها به خرج دهد و کمی آن را با سایر کتب اینترنت مقایسه کند، سرش به دوران خواهد افتاد.

شاید به همین دلیل باشد که در این فصل، مؤلف بارها استفاده از پست الکترونیک و اینترنت را به خواننده توصیه می‌کند.

به هر حال، پیچیدگی‌ها و نقایص این فصل به هیچ‌وجه با فصل‌های قبلی که حتی برای افراد غیر محقق و ناآشنا با کامپیوتر نیز ساده بود همخوانی ندارد. در این فصل نیز بهتر بود نکات کلیدی و اساسی به‌طور ساده توضیح داده می‌شد؛ آن‌گاه برای نکات کاربردی و پیچیده، خواننده به کتاب‌های اینترنت جدید ارجاع داده می‌شد، یا پس از نکات کلیدی

این نکات کاربردی مهم و اصلی ذکر می‌گردید که در این صورت حجم کتاب زیادتز می‌شد؛ ولی بهتر از این تناقض بود در اینجا به چند نکته درباره ترجمه بعضی لغات در این فصل اشاره می‌کنیم:

۱. بعضی از لغات اصلاً ترجمه نشده و به همان صورت لاتین به کار رفته است: browser در صفحه ۸۱ و ۸۲ که می‌توانست مرورگر ترجمه شود یا hypermedia در صفحه ۸۲ و... .

۲. معنای IRC و عبارت معادل آن آورده نشده که در بعضی منابع گفتگوی امدادی اینترنت Internet Relay Chat ترجمه شده است.

۳. در صفحه ۷۴ دستور Open برای برقراری ارتباط با اینترنت، Login نامیده شده که می‌بایست Log in یا Log on آورده می‌شد. (در واقع Log in یا Log on به هر عملی گفته می‌شود که موجب برقراری ارتباط کاربر با ترمنال می‌شود و Log out و Log off به هر عملی گفته می‌شود که موجب خاتمه دادن به ارتباط می‌شود [۱])

۴. در صفحه ۷۴ معادل Login name حرف خروج ذکر شده که اشتباه است و می‌بایست نام کاربری ترجمه می‌شد. این عبارت لاتین، بصورت‌های Log ID یا User name یا User ID هم آمده است که همه معنای نام (شناسه) کاربری است. [۱]

۵. بهتر بود در صفحه ۶۵ به جای معنای سطر عنوان برای Line Subject، سطر موضوع آورده می‌شد. همانطور که در صفحه ۶۲ نیز Subject در پیام الکترونیک، موضوع معنا شده است (البته این بار بدون کلمه سطر به کار رفته است).

۶. در صفحه ۵۷ اسم حوزه (domain name) به کار رفته که در بعضی کتب اینترنت آدرس حوزه (domain address) صحیح‌تر به نظر می‌رسد. در صفحه ۵۷ و ۵۸ نیز برای بخشی بعد از at کلمه آدرس چندین بار به کار رفته است.

۷. در صفحه ۵۷ که یک آدرس E-mail به سه بخش شده است، بخش اول آن نام استفاده‌کننده ذکر شده است که بهتر بود داخل پرانتز نام کاربری و معادل لاتین آن نیز نوشته می‌شد. همچنین در صفحه بعد یعنی ۵۸ بهتر بود به جای نام مشخصه برای town4%N۳۲۵۷۸۷ در آدرس 4 town%N۳۲۵۷۸۷، ac، uk، همان نام کاربری ذکر می‌شد. البته در مثال ذکر شده که مجموعه‌ای از اعداد و حروف و علامت % در نام کاربری به کار رفته اصطلاح شناسه کاربری صحیح‌تر به نظر می‌رسد.

علاوه بر سادگی و کاربردی بودن این کتاب مزیت بسیار مهم آن، مشخصات کتابشناسی منظم و دقیق آن است که بعضی از این مشخصات در ذیل عنوان می‌شوند:

۱. شماره صفحات پیش از متن کتاب و پیوست‌ها از متن اصلی متفاوت گذاشته شده است؛ به طوری که به راحتی می‌توان آنها را از یکدیگر متمایز کرد. شماره صفحات پیش از فصول با اسامی اعداد و پیوست‌ها به ترتیب حروف الفبا گذاشته شده است.

در صفحه ۱۰۸ برای شماره گذاری صفحات پیوست‌ها یک حرف و عدد توصیه شده برای مثال نوشته شده است: صفحات پیوست الف را می‌توان الف - ۱، الف - ۲ و... شماره گذاری کرد. اما این نوع صفحه‌گذاری در این کتاب به کار نرفته است که مؤلف علت آن را توضیح نداده است. البته نگارنده معتقد است بهتر بود از شمارش حروف ابجد برای پیوست‌ها استفاده می‌شد؛ چون حروف الفبا ۳۲ تا بیشتر نیست و در بعضی از کتاب‌ها که این روش به کار رفته است محدودیتی هم ندارد. ترتیب این شماره‌گذاری بدین صورت است: الف (۱) - ب (۲) - ج (۳) - ... (۱۰) - یا (۱۱) - یب (۱۲) - یج (۱۳) - ... - ک (۲۰) - کا (۲۱) - کب (۲۲) - کج (۲۳) - ...

راه ساده‌تر این است که تنها از اعداد داخل پرانتز استفاده کنیم یا همان‌طور که در بالا ذکر شد هم از حروف ابجد و هم از اعداد داخل پرانتز به طور توأم.

◀ یکی از وجوه تفاوت مراکز علمی کشورهای پیشرفته با کشورهای در حال توسعه و جهان سوم در حجم فعالیت‌های پژوهشی است؛ بطوریکه میزان سرمایه‌گذاری‌های مالی و انسانی یک کشور در زمینه تحقیقات را می‌توان شاخص مهم پیشرفت علمی و رشد اقتصادی و تعالی فرهنگی آن کشور دانست

◀ برای فهم مطالب فصل چهارم توضیحات روشنگرانه زیادی لازم است که در این مقاله محدود نمی‌توان تمام این توضیحات را جای داد

◀ علاوه بر سادگی و کاربردی بودن این کتاب مزیت بسیار مهم آن، مشخصات کتابشناسی منظم و دقیق آن است

۲. دسته‌بندی مطالب کتاب به بهترین شکل با شماره‌های ترتیبی راست به چپ (شاید به این دلیل که اعداد از سمت چپ خوانده و نوشته می‌شوند). خواندن اعداد ترتیبی از راست به چپ همانند کلمات منطقی‌تر به نظر می‌رسد که مؤلف نیز این روش را برگزیده است.

مؤلف در جایی که شماره‌های ترتیبی خیلی زیاد می‌شده‌اند ابتکارهای جالبی زده است. برای مثال، برای تقسیم‌های فرعی عنوان (۲-۳-۶ نحوه استفاده از بانک‌های اطلاعاتی) از شماره ترتیبی چهارتایی استفاده نکرده بلکه از حروف ایجاد داخل براتر استفاده کرده است. برای ۱۱ عنوان فرعی (۱-۶ - نوشتن پیشنهاد تحقیق) می‌توانست از شماره ترتیبی سه‌تایی استفاده کند؛ ولی از اعداد رومی استفاده کرده است. برای دسته‌بندی مطالب پیوست‌های «د» و «ه» نیز برای مثال د، ۱، ۲ یا ه، ۱، ۲ به کار برده شده که با شماره‌های دسته‌بندی متن اصلی کتاب نیز همخوانی زیادی دارد (یعنی از کل به جز و از راست به چپ نوشته و خوانده می‌شود).

۳. جدول‌ها نیز همانند دسته‌بندی مطالب از راست به چپ شماره‌گذاری شده است. تنها موردی که غلط چاپی است در صفحه ۸۴ است که جدول «۱-۴» ذکر شده در صورتی که می‌بایست جدول «۴-۱» یعنی فصل چهارم جدول یک ذکر می‌شد. این نکته نیز در خور ذکر است که در این روش هنگام آدرس‌دهی هیچ‌گاه مطلب «۱-۴» با جدول شماره «۴-۱» یا شکل «۱-۴» اشتباه نمی‌شود.

۴. فهرست منابع فصل‌ها در انتهای فصل آخر و فهرست منابع پیوست‌ها در انتهای هر یک آورده شده است. در بعضی کتاب‌ها که منابع استفاده شده در اکثر فصل‌ها ربطی به فصل‌های دیگر ندارد و موضوع فصل‌ها و همچنین منابع از یکدیگر جدا هستند، فهرست منابع (حتی اگر یک مورد هم باشد) در انتهای همان فصل آورده می‌شود. در این کتاب نیز تمام فصل‌ها از یکدیگر مجزا هستند و خواندن هر یک به تنهایی به فهم آن خدشه‌ای وارد نمی‌سازد. نگاهی به فهرست منابع کتاب، تخصصی بودن اکثر آنها را نشان می‌دهد. بنابراین، به نظر می‌رسد اگر منابع هر فصل به طور مجزا آورده می‌شد بهتر بود.

۵. برای تنظیم فهرست مراجع نیز روش‌های بسیار متنوعی وجود دارد که به نظر نگارنده دکتر فاخر بهترین روش را انتخاب کرده است. در اکثر کتاب‌ها برای مرجع‌نویسی، نام مؤلف در ابتدا و سال انتشار در انتهای مشخصات مرجع (انتهای سطر) ذکر می‌شود. ولی در روش برگزیده مؤلف دیگر نیازی نیست برای دیدن سال انتشار یا سال بیان مطلب به آخر سطر مراجعه کرد. در این روش با یک نگاه می‌توان نام مؤلف و سال انتشار آن را که از نام ناشر، نام کتاب یا جمله و دیگر مشخصات مراجع مهم‌ترند به سرعت مرور کرد. علاوه بر این، در تمام انواع مراجع (حتی در ساده‌ترین نوع آن یعنی گفتگوی فردی) چون این دو مشخصه به طور حتم قید می‌شود، فهرست مراجع در این روش از نظم و زیبایی خاصی برخوردار است.

اشکال‌های کتابشناختی این کتاب نداشتن واژه‌نامه، فهرست کلمات کلیدی و چندین غلط چاپی است که آرزومندیم در چاپ‌های پرتیراژ بعدی رفع شود.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که در مقدمه ذکر شد، موضوع هر تحقیقی ابتدا باید برای فرو نشانیدن حس کنجکاوی شخص باشد و از علاقه درونی او زیانه کشد و این کتاب - یعنی چگونگی استفاده از متداولترین ابزارهای تحقیقی - می‌تواند کمک مؤثری باشد برای همه افراد شیفته دانستن تا علائق مطالعاتی و تحقیقاتی خود را پیدا کنند و با نگارش کامل و دقیق، آن را به دیگران انتقال دهند.

محتوای علمی کتاب بسیار ساده، جذاب و کاربردی است و به جز فصل چهارم که کمی اطلاعات قبلی و کارهای عملی برای فهم آن لازم است باقی فصل‌ها به راحتی قابل فهم هستند.

مناسفانه تحقیق در کشور ما به صورت کالای یک بار مصرف برای

گرفتن مدرک تحصیلی دانشجویان فارغ‌التحصیل درآمده است و اکثر قریب به اتفاق دانشجویان، همان‌طور که مؤلف در پیشگفتار و فصل اول کتاب نیز اشاره کرده است قبل از پایان دوره تحصیلی خود هیچ‌گونه تحقیقی به عمل نمی‌آورند. به همین دلیل، چون اکثر محققان کشور ما دانشجویان تازه به تحقیق رسیده هستند، مؤلف گرامی ترجیح داده است بیشتر، این افراد را مخاطب کتاب خود قرار دهد. اما این خطاب نباید خوانندگان را مایوس سازد و فکر کنند که هنوز زود است یا این کتاب آشنا شوند. هر چند مطالب ساده، مهم و کاربردی این کتاب حتی برای محققان حرفه‌ای نیز قابل توجه است.

به همین دلیل عنوان این مقاله (برخلاف عنوان کتاب) به گونه‌ای انتخاب شده است که طیف گسترده استفاده‌کنندگان آن را نشان دهد و علاوه بر این نشان می‌دهد که تحقیقی موفق‌تر است که از علاقه درونی فرد سرچشمه گیرد.

از نظر دسته‌بندی مطالب و مرجع‌نویسی و بعضی دیگر از مشخصات کتابشناختی، مؤلف بهترین روش‌ها را انتخاب کرده و از نظر نگارنده این کتاب می‌تواند الگوی بسیار مناسبی برای چاپ کتب تالیفی یا ترجمه باشد.

درخورد ذکر است که نگارنده در معرفی مطالب کتاب و مرجع‌نویسی در این مقاله نیز عیناً از سبک مؤلف پیروی کرده است.

ماخذ

[۱]- یافنبر گر، برایان (۱۳۷۹). - فرهنگ اصطلاحات کامپیوتر سال ۲۰۰۰ - حسینی، رضا - چاپ اول، تهران: رایزن.

[۲]- اسنل، ند (۱۳۷۹) آموزش گام به گام اینترنت مقدماتی و پیشرفته - فلاح مشفق، کیوان - چاپ اول، تهران: مرکز فرهنگی نشر گستر.

[۳]- اسمیت، راجر، بی: ادواردز، مارکارت، جی، ای (۱۳۷۹) - اینترنت پزشکی - افشار، لیللا: ترکمن نژاد، علی - چاپ اول، تهران: نشر سالم.

پی‌نوشت‌ها:

۱- در نوشتن این مقدمه از مطالب ارزنده دوست نویسنده‌ام آقای مهندس ابراهیم سلامتی‌نیا نیز استفاده کرده‌ام که از ایشان کمال تشکر را دارم.

۲- (CC) مخفف عبارت Carbon Copy است. [۲]

۳- انواع این ارتباطها (یا اشتراکها) عبارت است از: (۱) فقط اشتراک پست الکترونیک (۲) اشتراک تلفنی یا اشتراک Ip (۳) اشتراک شل Shell Account

۴- انواع این مراکز بر دو دسته کلی سرویس‌دهندگان اینترنت (یا سرویس‌دهندگان مستقیم) یا ISP (Service Providers) و سرویس‌دهندگان درون خطی (یا سرویس‌دهندگان غیر مستقیم) یا OSP (Online Service Providers) تقسیم می‌شوند.

۵- انواع اتصال‌های این مراکز بر دو نوع اتصال کامل و اتصال پایانه‌ای است که اتصال کامل نیز بر دو نوع PPP و SLIP تقسیم می‌شود.

۶- با تشکر از خانم آدرخش مسوول خانه کتاب مجتمع فرهنگی هنری تبریز که جدیدترین و بهترین کتب اینترنت و کامپیوتر را در اختیار نگارنده قرار دادند.

◀ برای تنظیم فهرست مراجع نیز روش‌های بسیار متنوعی وجود دارد که به نظر نگارنده دکتر فاخر بهترین روش را انتخاب کرده است. در اکثر کتاب‌ها برای مرجع‌نویسی، نام مؤلف در ابتدا و سال انتشار در انتهای مشخصات مرجع (انتهای سطر) ذکر می‌شود

◀ اشکال‌های کتابشناختی این کتاب نداشتن واژه‌نامه، فهرست کلمات کلیدی و چندین غلط چاپی است که آرزومندیم در چاپ‌های پرتیراژ بعدی رفع شود

◀ هر تحقیق، عطش عشق به دانستن و عشق به تکامل را در شخص شعله‌ورتر می‌کند و هیچ چیز دیگری نمی‌تواند جای آن را بگیرد